...айте ... ...ну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda" 30 Montgomery Street Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036
УНСоюз: (201) 451-2200

...Ч. 97. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 23-го ТРАВНЯ 1986 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MAY 23, 1986 No. 97. VOL. XCIII.

ХЛІБОРОБИ В БРАЗИЛІЇ ЖИВУТЬ ВЖЕ НА СВОЇЙ ЗЕМЛІ

Філядельфія (О.Т.). — Щедрі пожертви свідомого українського громадянства ЗСА на Земельний Фонд у Бразилії допомогли тамошнім 30 родинам з численним потомством від тьох до 14 дітей — разом близько 300 осіб — стати домовитими господарями.

Тими щасливими хліборобами, які вже працюють на своїй землі з вірою в краще майбутнє своїх дітей є: 1) Августин Конрадів, 2) Іван Гуль-син; 3) Іво Конрадів, 4) Клявдій Балькота, 5) Петро Котик, 6) Рожа Гуль, 7) Раміліо Бурак, 8) Йосиф Ляховський 9) Аделіно Бурак, 10) Зенон Бурак, 11) Юлій Косінський 12) Михайло Конрадів, 13) Петро Петровський, 14) Лавро Петровський, 15) Рафаїл Трач, 16) Маріян Туркевич, 17) Теодосій Афінович, 18) Ілля Цапляк, 19) Анісій Бакович, 20) Ольга Нагірна, 21) Кондрад Мартинюк, 22) Микола Чайковський, 23) Ісидор Козак, 24) Іриней Кутла, 25) Йосиф Пашко, 26) Луїз Кордяк, 27) Фернандо Козак і 28) Захарко Козак.

Новоосілі пересилають щиру подяку всім українцям і українкам у ЗСА, які допомогли їм набути землю.

З огляду на те, що в Бразилії є ще більше число безабо малоземельних хліборобів, ЗУАДК рішив допомогти і їм та закликає громадянство в ЗСА дальше складати грошові пожертви до часу, коли Земельний Фонд стане самовистачальним (1-2 роки).

Л. ПЛЮЩ У БАФФАЛО

Баффало, Н. Й.— Відділ УАКРади влаштовує тут доповідь Леоніда Плюща на тему: „Актуальні проблеми сучасної України". Доповідь відбудеться в залі православної громади, при 200 Комо Парк бульварі, у вівторок, 27-го травня, о год. 7-ій вечора.

І. ДЕМ'ЯНЮК ВІРИТЬ У ПЕРЕМОГУ ПРАВДИ

Єрусалим, Ізраїль.—Іван Дем'янюк з Клівленду, тепер в'язень тюрми в Ізраїлі з максимальною охороною і телевізійними камерами, тій самій, у якій свого часу сидів гітлерівський кат Адольф Айхман, який допомагав А. Гітлерові „розв'язувати проблему жидів" в Европі, вірить у перемогу справедливости і в ізраїльське правосуддя.

„Я не вірю, щоб Ізраїль засудив мене невинного", — пише Дем'янюк у листах до українців в ЗСА, дякуючи при тій нагоді усім українцям доброї волі, які допомагають йому матеріяльно і морально. Він заохочує українців писати до нього листи і каже, що відколи його справа стала „голосною" до нього стали писати люди з усіх кінців світа — свої і чужі, з різних міст ЗСА і Канади, з також інших країн Заходу.

Він пише, що знаходиться під охороною трьох поліціянтів вдень і вночі. „Камери наставлені на мою кімнату, але це мене не денервує. Добре, що випускають мене на одну годину на двір, бо там я набираю свіжих сил".

І. Дем'янюк згадує також про родину, яка хотіла б приїхати до нього на відвідини, але не мають грошей, які витрачено на оборону в американських судах.

„Духом не падаю, — пише він у одному з листів", — вірю у свою перемогу так, як вірять у мою невинність багато людей.

Писати І. Дем'янюкові можна на адресу: John Demjaniuk, Ayalon Prison, Ramla, Israel.

У Філядельфії вшанують С. Петлюру

Філядельфія. — У неділю, 25-го травня ц.р. будуть відслужені тут Панахиди за св. п. Симона Петлюру в українській православній катедрі св. Володимира і в українській православній церкві св. Покрови.

У неділю, 1-го червня ц.р., заходами громадського комітету для вшанування голови Директорії і Головного Отамана Військ УН-Республіки св. п. Симона Петлюри в 60-ті роковини трагічної смерти відбудеться академія о годині 3:30 по полудні в авдиторії УОК-Центру.

Слово про С.В. Петлюру і висвітлення прозірок місць Парижу, пов'язаних з трагедією, виголосить д-р Ярослав Туркало. В мистецькій частині беруть участь: Лідія Крушельницька—рецитація; жіночий хоровий ансамбль — керівник Софія Шуль; Юліян Китастий — бандурист; Студія молоді, керівник В. Шашаровський — інсценізація.

В Лос Анджелесі відслонено пам'ятник жертвам штучного голоду

Лос Анджелес. — Тут в неділю, 18-го травня, відслонено пам'ятник жертвам штучного голоду в Україні, спричиненого Москвою в 1932-33 роках.

У зв'язку з відслоненням пам'ятника президент Роналд Реґен надіслав привітальну телеграму, яку прочитав фільмовий артист українського походження Джек Піленс. У телеграмі говорилося також про недавню чорнобильську трагедію.

В урочистій мовчанці була відслонена пам'ятна таблиця з написом: „На згадку про сім мільйонів осіб, які стали жертвами російських комуністів. На згадку про позбавлених свободи, власности і життя з наказу советського уряду в 1932-33 роках".

Скульптура поряд з таблицею зображує виснаженого чоловіка, який простягає руки до неба, і прибиту горем жінку, яка схилилася над трьома дітьми. Пам'ятник проєктував і виконав інж. Тарас Козбур.

„Я дуже хотів би бути присутнім на відслоненні пам'ятника, — сказано в телеграмі Президента. — Я вітаю членів меморіяльного комітету, які поставили собі за мету нагадати американцям про жахливий період в своїй історії. В той період, один з найчорніших в історії, приблизно сім мільйонів українців загинули від штучного голоду, створеного тоталітарним режимом.

Історія України в цьому столітті повна трагедій. Український народ пережив голод, жорстоке пригнічення, страхіття війни і зовсім недавно — нуклеарну катастрофу.

Я до глибини душі впевнений, що український народ не лише виживе, але й буде продовжувати боротьбу за здійснення своїх справедливих прагнень".

На урочистій церемонії виступила Анна Бучай, яка була свідком штучного голоду в Україні. Вона розповіла про ті жахливі дні своєї юности, коли від голоду спричиненого Москвою, померли її батько, сестра, дідусь і бабуня.

Адвокати зустрінуться у Філядельфії

Філядельфія. — Асоціяція Українсько-Американських Адвокатів разом з Українським Лікарським Товариством Північної Америки матиме свої піврічні збори, які відбудуться від п'ятниці до неділі, 23-го до 25-го травня ц.р., тут в готелі Фор Сізонс, при 1 Лоґан сквер.

У п'ятницю, 23-го травня, о год. 8-ій вечора, відбудеться товариська зустріч в готелю. В суботу, 24-го травня, від 9-ої до 10-ої год. ранку, буде реєстрація. О год. 10-ій будуть організаційні сходини, а в год. 12-ій — обід. Від год. 2-ої до 4-ої буде панель на тему „Леґальна і медична аналіза психіятричного рапорту в справі Медведя", на якій доповідачами будуть адвокат Адрій Филипович, д-р Дан Фонтана і д-р Юрій Савицький. Від год. 4-ої до 5-ої по полудні доповідачем буде д-р Вілліям Кортні, який є керівником підготовчої групи американського консуляту в Києві.

В год. 7-ій вечора відбудеться вечеря і забава, на якій гратиме оркестра „Темпо". Забава відбудеться в Інституті ім. Б. Френклина.

За дальшими інформаціями про вечерю та забаву слід звертатися до д-р Марії Стефанишин на число (215) 625-0307.

В неділю, 25-го травня, від год. 10-ої до 12-ої вранці відбудуться наради, як також і плянування слідуючих зборів, які мають відбутися в жовтні 1986 року в Чикаґо.

Українці запротестували проти інтерпретації в журналі

Вашінґтон. — У наслідок напису на обкладинці популярного тижневика „Ю.С. Нюз енд Ворлд Ріпорт" з 12-го травня 1986 року „Кошмар Росії", українці з усіх усюдів почали протестувати проти такої інтерпретації нещастя в Україні. У Вашінґтоні вже в п'ятницю, 8-го травня, група українців демонстрували біля редакції журнала, а в тому самому часі репрезентанти української громади за ініціятивою Евгена Іванціва відвідали редактора тижневика Дейвида Ґерґена і його співробітників. Делеґація українців висловила редакції своє обурення проти такого заголовку і звернула увагу на теперішні русифікаційні заходи в СССР, яким сприяє американська преса, подаючи такі заголовки. Д. Ґерґен боронився тим, що напис зроблено з комерційних мотивів. Українська делеґація домагалася редакційної статті в одному із найближчих чисел тижневика, в якій вияснено б різницю між назвою „Росія" і „СССР". Видавець і редакційна колеґія обіцяла усі домагання взяти до уваги, як також ті, які торкалися інших проблем України, наприклад, Великого голоду та документального фільму „Жнива розпачу", який на терені ЗСА преса і телевізія постійно промовчують.

У наслідок демонстрації і листів, які наплили до редакції „Ю.С.Нюз енд Ворлд Ріпорт", у числі з 26-го травня ц.р. поміщено серед листів до редакції два листи українців у справі заголовку з 12-го травня і відповідь, в якій редакція оправдується, що вжила назви Росія у ширшому розумінні але рівночасно визнає, що це вразило почування українських американців. З того приводу редакція помістила також довшу статтю д-ра Мирона Куропася в рубриці „Реструм", в якій він виясняє почування українців з приводу трагедії в Чорнобилі, пригадує Великий голод та безконечну чергу українських трагедій від часу встановлення комуно-московського режиму.

ЕВАКОВАНІ ЩЕ НЕ СКОРО ВЕРНУТЬСЯ ДОДОМУ

Москва. — Газета „Правда" повідомила, що всім особам, евакованим з 30-кілометрової зони навколо Чорнобильської нуклеарної електростанції, буде виплачена компенсація у висоті 200 карбованців на особу. За словами газети, компенсацію уже дістали десятки тисяч людей. Советські газети писали, що з небезпечної зони були евакованi 92,000 осіб.

„Правда" також пише, що в найближчому часі в Київській області буде побудовано понад 10,000 однородинних домів для евакованих. На цій підставі американське пресове аґентство ЮПІ робить висновок, що не всі вони зможуть вернутися в рідні місця після завершення відчищення заражених районів.

Газета відзначає, що хоч з часу катастрофи минув уже майже місяць, деякі евакованi ще досі не можуть віднайти своїх рідних і близьких, які втекли з Прип'яті в той страшний день. Дати працю багатьом евакованим, особливо вчителям, покищо не вдалося. Частина колишніх працівників чорнобильської нуклеарної електростанції відправлена на інші нуклеарні станції країни.

Газета „Ізвєстія" надрукувала інтерв'ю з Львом Вороніним, який тепер очолює державну комісію в справах ліквідації наслідків катастрофи. З інтерв'ю стає зрозуміло, що незакінчений ще п'ятий реактор чорнобильської електростанції буде використовуватися як звалище радіоактивних матеріялів, що лишилися після катастрофи. Досі советський уряд повідомляв, що п'ятий реактор буде пущений в хід після відчищення електростанції.

Тепер відчищенням електростанції займаються військові на чолі з полковником У. Келєбердою.

Е. Шеварднадзе відвідає Мехіко

Вашінґтон. — Як повідомляє кореспондент газети „Вашінґтон Пост" Роберт Макартні з Мехіко, мехіканські офіційні особи очікують, що в цьому році туди прибуде з візитою міністер закордонних справ СССР Едуард Шеварднадзе, а в наступному році Мехіко, мабуть, відвідає генеральний секретар ЦК КПСС Міхаїл Ґорбачов.

Досі Мехіко ні разу не відвідували советські міністри закордонних справ і західні обсерватори розглядають передбачувану візиту Е. Шеварднадзе як складову частину нової зовнішньополітичної лінії Москви, спрямованої на встановлення більш тісних відносин з країнами Південної Америки. „Советський Союз тепер пробує нав'язати дружбу", — зауважив один мехіканський чиновник.

Ліва газета „Горнада" повідомила, що Е. Шеварднадзе прибуде в Мехіко у вересні цього року, а М. Ґорбачов — весною наступного, коли він одночасно побуває в Нікараґуа, на Кубі і, можливо, в Бразилії, Арґентині і Перу. Вважають, що газета дістала цю інформацію зі советських джерел. „Мова йде про загальну тенденцію, — сказав один дипломат в Мехіко. — Советський Союз намагається зблизитися з Латинською Америкою."

Судячи з усього, Вашінґтон віднесеться до цієї візити без особливого ентузіязму. В минулому році надійшли повідомлення, що Мехіко відвідає советський військовий корабель, і Державний департамент негайно висловив своє незадоволення. Потім ці повідомлення виявилися неправдивими. З'єднані Стейти Америки стурбовані тим, що Мехіко доброзичливо ставиться до нікараґуанських сандіністів і постійно голосує проти Ізраїля в Об'єднаних Націях. Мехіканські представники, зі своєї сторони, заявляють, що візита Шеварднадзе, якщо вона відбудеться, буде являти собою „частину нормальної дипломатичної діяльности", і зауважує, що державний секретар ЗСА Джордж Шулц приїжджав у Мехіко десять разів.

ЙОРДАНІЯ РОЗПРАВЛЯЄТЬСЯ З КОМУНІСТАМИ

Амман, Йорданія. — Пресові агентства і кореспонденти інформують з йорданської столиці Амману і міста неспокоїв, спричинених в більшості комуністами, що йорданська поліція і працівники державної служби безпеки заарештували і обвинуватили у заколотах лідера комуністичної партії Йорданії Фаєка Варрада і усіх 16 членів політбюра.

Згідно з інформацією, яку дав кореспондентам міністер інформації Мохаммед аль-Катіб, комуністична партія, перевівши цілий ряд демонстрацій, в більшості на університетських кемпусах, намагалася підготовити ґрунт до зміни системи, осунення короля Гуссейна і встановлення народної влади в тій близькосхідній країні. Крім того, на думку згаданого міністра, уряд мусів рішитися на радикальне потягнення, бо була загрожена безпека країни тимбільше, що Йорданія сусідує з Ізраїлем, який не дуже сприяє політиці короля Гуссейна з огляду на те, що він дає пристановище і військові бази для Палестинської Визвольної Організації і самого лідера тієї Організації Ясіра Арафата, який є частим гостем в палаці короля.

Протести, демонстрації, заколоти і напади на поліцію розпочалися в місті Ірбіді, приблизно 100 миль від Амману і офіційні особи заявили, що у висліді цих демонстрацій три особи загинули, а 18 були поранені. Комуністичні джерела натомість, а зокрема контрольована комуністами радіостанція в Бейруті, Ливан, повідомила, що число жертв є значно вище. Комуністи також закинули поліції, що вона влаштувала „справжню масакру" на Аль Ярмок університеті проти противників короля Гуссейна, переважно студентів і середньошкільної молоді.

Очевидно, уряд намагається применшувати число жертв, кажуть деякі політичні спостерігачі, бо це для уряду невигідно подавати високе число опонентів до політики короля Гуссейна, який з одного боку грає ролю замирювача на Близькому Сході і навіть старається про підписання мирового договору з Ізраїлем коштом відступлення для палестинців їхніх земель для створення самостійної держави, а з другої дає пристановище для палестинських парамілітарних груп і допомагає їм матеріяльно.

Д-р Абдуль Гафіз аль-Момані, речник шпиталю в Ірбіді заявив, що понад 200 осіб були поранені у висліді зудару демонстрантів з поліцією і військом.

Діяльність комуністичної партії заборонена в Йорданії, але вона діє у підпіллі з допомогою Москви й інших комуністичних партій світу.

Члени ТУСМ інформуватимуть законодавців про Чорнобиль

Вашінґтон. — При кінці місяця травня, члени Товариства Студіюючої Молоді ім. Міхновського (ТУСМ) прибдуть з усіх Осередків на цілий тиждень, від 27-го до 31-го травня, до Вашінґтону, щоб тут зустрінутись з сенаторами і конґресменами та докладно поінформувати їх про трагічну катастрофу на чорнобильській нуклеарній електростанції з усіма її наслідками, які відчуватиме український нарід на протязі десятиліть.

Другою ціллю кампанії членів ТУСМ у Вашінґтоні є ще більше спопуляризувати справу Юрія Шухевича, сина головного командира УПА Тараса Чупринки, який від 15-го року життя карається по різних тюрмах і концтаборах комуно-московської імперії, а також інших політв'язнів та просити законодавців, щоб вони дали їм не тільки моральну але також практичну допомогу.

Крім того члени ТУСМ мають приготовану відповідну інформаційну літературу про Ю. Шухевича і українських мучеників за ідею, яку вони роздаватимуть в багатьох місцях Вашінґтону, а головно біля Капітолю.

В місяці червні тусмівці братимуть участь в концерті, запляннованому Міжнародною Амнестією в обороні політичних в'язнів в цілому світі і вже поробили заходи, щоб під час цього концерту були згадані також українські політв'язні.

Як інформує в офіційному листку Ліда Микитин, члени ТУСМ співпрацюватимуть з цілою українською громадою, щоб якнайбільше допомогти братам і сестрам в Україні у тяжкий для них час.

„ПАМ'ЯТАЙТЕ ПРО „СВОБОДУ"!

Джерзі Сиτі, Н. Дж. (О. Кузьмович). — З нашого вікна у редакційній залі „Свободи" ми постійно оглядаємо цілий широкий відтинок вулиці Монтґомері, довгу чергу паркуючих авт, велику будівлю міської пошти і безперервний рух людей в одну і другу сторону. Звичайно ці люди в поспіху, як і авта на їздні, спокійних прохожих спостерігається рідко.

Але у цій картині життя Джерзі Сиτі шукаємо звичайно „надхнення" до наших статтей, репортажів і фейлетонів. У цих невідомих особах добачаємо життя, події, снуємо спогади і думки.

Не диво отже, що тепер коли чергова Конвенція УНС уже за порогом нам ввижається за вікном картина, про яку довелося не раз читати в анналах Українського Народного Союзу.

Отець Г. Грушка

∴

На Монтґомері за нашим вікном ні одного авта, десь зникли високі будівлі, „Полус Гук", великі паркові площі. Вузький хідник, чорна вулиця та малі сірі домики поміж незамешкалим простором. Проїжджає запряжений у стару коняку віз, на якому накопичені брили льоду, ідуть два робітники з недалекої фабрики мила, запах якої пробивається крізь наше вікно. Але ось хто вони? Похилий під тягарем чолов'яга зі слов'янським виглядом пхає ручний візок, наладований якимось плоскими скриньками, а побіч нього невеликий ростом, з круглявим обличчям у чорному, священик з видною здалека „кольораткою". Ми вже біля них і без труду впізнаємо так знану нам з портретів постать о. Григорія Грушки та його помічника, церковного „старшого брата" Дениса Голода.

— Що ви везете на цьому возику? — питаю, привітавшись.

— Та веземо „Свободу" до друкарні, — вияснюють.

Ідемо за ними аж до малої друкарні, де на подвір'ї Д. Голод виносить таблички зі складом, при чому о. Грушка наказує, щоб вважав добре, бо може склад розсипатися, а вони над тим першим числом напрацювалися сильно.

Коли Д. Голод повернувся впорожні, а о. Грушка обговорив друк із жидівсь-

(Закінчення на стор. 4)

У СВІТІ

МОХАММЕД САРГАН, єдиний живий терорист з групи, яка брала участь в нападі на летовищі в Римі, заявив прокураторові, що атентат підготовляла Сирія, а сирійський аґент приготовляв напад і займався вишколом терористів. В останньому часі особи з Державного департаменту ЗСА намагалися применшити ролю Сирії в терористичних актах і підтримці міжнародного тероризму і тому заява Саргана викликала у політичних колах констернацію і побоювання перед новими терористичними атаками.

АМЕРИКАНСЬКІ УРЯДОВІ особи запротестували перед урядом Альжиру проти приховування терористичної діяльности групи палестинця Мохаммеда Аббаса, який свого часу заявляв, і його заяву передавали американські засоби масової інформації, зокрема телевізія, що „президент Роналд Реґен є ворогом число один" і від тепер вся його увага буде концентруватися на ньому. Урядові особи, поліція і працівники альжирської служби безпеки знали про перебування Аббаса в Альжирі, але вони затаїли його перебування і не видали його ані американцям, ані італійцям, які такої видачі домагалися від усіх країн, які матимуть змогу натрапити на сліди палестинського терориста.

САВДІЙСЬКА АРАБІЯ, довідавшись про сильну опозицію в Палаті Репрезентантів і Сенаті ЗСА проти продажу модерної зброї для неї, хотіла відтягнути замовлення і в цій справі амбасадор тієї держави зустрічався у Вашінґтоні з державним секретарем Джорджом Шулцом й іншими близькими співробітниками президента Роналда Реґена. Адміністрація однак відмовила Савдійську Арабію від такого драстичного кроку, який у висліді міг причинитись до погіршення у відносинах між нею і З'єднаними Стейтами Америки. Уряд ЗСА зобов'язався продати Савдійській Арабії усі роди замовленої зброї, зокрема ракет, протитанкових базук тощо, з виключенням 800 протилетунських ручних ракет, які ЗСА не дуже спішаться продавати, бо вони можуть попасти в руки терористичних груп на Близькому Сході. Проти продажу модерної зброї для Савдійської Арабії сильно працювало жидівське „лаббі" у Вашінґтоні і ізраїльські дипломати.

ВІЛЛІЯМ А. ВІЛСОН зрезиґнував з посту амбасадора З'єднаних Стейтів Америки до Ватикану, — заявили речники Державного департаменту. Вілсон, як відомо, відбув неавторизовану розмову з лівійським диктатором полковником Муаммаром Каддафі і розмовляв з ним на тему імпорту лівійської нафти до ЗСА і поправи у відносинах. Така неузгіднена зустріч Вілсона викликала контроверсії в Адміністрації президента Роналда Реґена і вкінці довела до згаданої резиґнації Вілсона з посту амбасадора.

В АМЕРИЦІ

ГОРДІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОЇ фльоти, знаменитий військовий корабель „Міссурі", на покладі якого 2-го вересня 1945 року був підписаний акт про капітуляцію Японії, знову зайняв своє місце у військово-морських силах ЗСА. „Міссурі", який „відпочивав" 30 років, став четвертим кораблем такої кляси з військових років, який знову прийнятий на озброєння. Його модернізація коштувала 475 мільйонів долярів, що в три рази перевищує початкову вартість „Міссурі", який був побудований у 1944 році.

ВИСТУПАЮЧИ В ОДНІЙ з сенатських підкомісій, яка займається справами фінансової допомоги закордонним країнам, амбасадор ЗСА в Об'єднаних Націях Вернон Волтерс сказав, що З'єднані Стейти повинні обмежити допомогу тим країнам, які постійно голосують проти ЗСА в Об'єднаних Націях. Перед виступом В. Волтерса в Сенаті Державний департамент опублікував звідомлення, яке показує, що більшість країн, які дістають американську допомогу постійно голосують проти ЗСА в Об'єднаних Націях. Більшість цих країн відносяться до Третього світу. Амбасадор ЗСА зауважив, що Ізраїль підтримує ЗСА в ОН більш ніж в 90 відсотках випадків, інші країни, зокрема Греція, менш як у 50 відсотках випадків. А країни Варшавського бльоку завжди підтримують Советський Союз.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ АПЕЛЯЦІЙНИЙ суд залишив в силі рішення суду нижчої інстанції про відправлення до тюрми 45-річного Джана Ґотті, який очолює ґанґстерську „родину" Ґамбіно. Ця злочинна організація вважається найбагатшою і найбільш впливовою в Америці. В березні минулого року Дж. Ґотті був випущений під заставу один мільйон долярів. Його і шістьох інших ґанґстерів обвинувачують в багатьох вбивствах та збройних пограбуваннях. Суд над ними почнеться в серпні цього року. Прокуратор Даян Джакалоні вимагала, щоб застава була анульована, бо перебуваючи на свободі, Ґотті може залякати свідків оскарження, як уже було раніше. Суд взяв до уваги арґументи прокуратора і дав розпорядження до початку судового процесу відправити Ґотті в тюрму.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda USPS (50-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members: $7.50 — 6 months, $15.00 — 1 year. Change of address - $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda"
Postmaster: Send address changes to
"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303
Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $7.50 на 6-місяців, $15.00 — на рік. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"
Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Не хочуть допомоги

Під кінець XX сторіччя немає таких механічних засобів, які могли б на 100 відсотків відмежувати якусь країну від стороннього світу. І тому й совєтська залізна заслона з усіма прикордонними вартовими та всією поштовою цензурою має щілини, крізь які дістаються на Захід правдиві інформації про стан, який тепер настав після катастрофи в Чорнобилі 26-го квітня ц.р. Як тільки Москва виявила цю катастрофу — в 48 годин пізніше і згодом почала малими пайками подавати різні подробиці, не виявивши всієї правди по нинішній день, — Захід дістав відомості про страхітливі наслідки радіяції не тільки в Україні, де сталася ця катастрофа, але й у сусідніх країнах, зокрема у Польщі, і в дальших державах, як Юґославія, Західня Німеччина та скандинавські країни.

Світ обурювався на засекречування цієї події і всі крутійства, що ними совєтські власті кормили і далі кормлять власних громадян і всіх чужинців. Але водночас негайно з різних сторін зовнішній світ запропонував свою допомогу тамошньому населенню сусідських із СССР країн. Негайно зголосили готовість прийти з видатною допомогою уряд ЗСА і Міжнародний Червоний Хрест. Різні національні групи в Америці, які мають свій корінь у Східній Европі, зробили те саме, що американський Уряд. Негайно голосно відізвалася українська вільна громада. Появився Заклик Ієрархії Українських Церков, й провідники у церквах закликали вірних складати пожертви у користь потерпілих від Чорнобильської трагедії. Секретаріят СКВУ проголосив у цій справі відповідний Заклик. Український Народний Союз заявив негайно свою жертвенну допомогу.

Проте Москва всі ці заяви безкорисної харитативної діяльности ароґантно відкинула. Під диктатом Москви відмовився прийнят будь-яку допомогу також польський уряд Ярузельського.

Зате совєтська преса почала друкувати масові — правдиві і зфабриковані листи від совєтських громадян, які заявили готовість помогти потерпілим. Але як вони можуть помогти дітям, які не мають свіжого молока, бо воно затруєне, а сухого спорошкованого молока нема в Україні ні в Польщі, хіба тільки з імпорту.

Це страшна нелюдська система, щоб придивлятися байдужно терпінню власних громадян і не приймати допомог від закордону тільки тому, щоб не виявляти своєї слабости і безсильности. Це не амбіція і не гордість, а злочинна глупота. І коли загальновідомо, що Москві залежить на доброму імені у закордону, то такою своєю поведінкою вона тільки спричиняється до найгіршої думки про большевицьку систему і її диктаторів. Люди на Заході обурені, що їм не дозволяють допомагати рідним в їхньому нещасті. Очевидно — така „ароґанція сили" дискредитує совєтський уряд і причиняється до кращого зрозуміння його всіма наївними, які уявляють собі його кращим, як він насправді є.

Б.Н. Манюх

МАРИВА ТА ПРИВИДИ: ДО СУЧАСНОГО УКРАЇНОФОБСТВА

IV.

На жаль, йдеться тут не про факти, але про упередження. Тільки в тому світі можна зрозуміти спробу Конасона звести вбивство Бандери до „контроверсійної" справи, натякаючи тим, що Бандера міг бути жертвою „внутрішніх сварок" між українськими націоналістами. Стисло кажучи, його „історичний факт" коляборації не є фактом, але радше ідеологічною похідною потрійного ізму: фашизму, нацизму та расизму! Бо якщо українські націоналісти створили „фашистську організацію" з „нацистською ідеологією", як Конасон нас запевняє, вони були чи мусіли бути „коляборантами"; якщо українські націоналісти були „расистами", вони були чи мусіли бути „антисемітами"; якщо врешті українські націоналісти були „нацистами" та „расистами" тоді їх слід вважати за „воєнних злочинців". Наслідки того „прозивання" аж надто очевидні: Конасон прозиває, щоб очорнювати, та обвинувачувати; як личить „новому журналістові, він не застановляється, що його ізми нічого не доказують та не вияснюють. Бо чому саме Конасон думає що український націоналістичний рух був „фашистською організацією?" Чому він не міг бути „ленінською" чи „большевицькою" організацією? Німецькі нацисти зрештою не таїли свого захоплення „ленінською" організацією, до речі вони приймали її за взірець. Конасонові не зашкодить дізнатись, що Шаввекер з Фрайкорпсу називав Леніна „ein grosser Fuhrer", що Гітлер вітав комуністів в рядах НСДП, що після приходу влади майже одна третина Ґестапо та SA були колишніми комуністами — „брунатними" назовні, а червоними внутрі, тому не зашкодить також дізнатись, що після війни Ґротеваль в Східній Німеччині запрошував колишніх нацистів в ряди „національного фронту", перетворюючи їх на „червоних назовні, а брунатних внутрі", що колишні командири „Гітлер Юґенд" машерували в Берліні в 1950 році, ведучи колони „Фрає Дотше Юґенд". Усе це можливо дещо ускладнить його світ ізмів, при допомозі яких стає все ясним та недвозначним. Таке ускладнення в свою чергу дозволить йому бачити в дещо іншому світлі ряд цікавих фактів. Чому, наприклад, один з найбільших нацистських злочинців в Україні, Ерік Кох, доживає віку в одній з „соціялістичних" країн? Чому його ніхто ще до сьогодні не судив за злочини над українськими „муринами" (вислів Коха)? Чи може це „контроверсійна" справа? Так як смерть Бандери, чи „екзекуція голодом".

Нам невідомо з яких міркувань Конасон нав'язує українському націоналістичному рухові „фашистську організацію", хоч підозріваємо, тому що він не був демократичним ні своєю внутрішньою структурою, ні формами діяльности. Конасон напевно знає, що сіоністичний рух в Палестині не був також демократичним, не зважаючи на факт, що цей рух діяв у відносно вільних умовах англійської окупації. Жадний рух спротиву в умовинах політичної диктатури — нацистської чи большевицької — не був і не міг бути демократичною організацією. Можна припускати, що Конасон приписує „фашистську організацію" українському націоналістичному рухові також тому, що він був антибольшевицьким, наскільки українські націоналісти відмовлялись бачити ворога, свого ворога як союзника та визволителя. Тим фактом одначе українські націоналісти не мають чого соромитись. Радше навпаки. Та найбільше переконливе вияснення того „фашизму" слід шукати в його спробі нав'язати тому рухові „нацистську ідеологію"; інакше кажучи, український націоналістичний рух був „фашистською організацією" з огляду на його „нацистську ідеологію". Нам невідомо на якій фактичній базі Конасон нав'язує українському націоналістичному рухові „нацистську ідеологію". Коли говорити про саму генезу того руху (УВО), то він цілком певно не основувався, не розвинув та не пропаґував нацистської ідеології чи доктрини. Він був до речі ідеологічно аморфним рухом. Якщо йдеться про період німецької окупації, можна без ваґань твердити, що український націоналістичний рух не цікавився жадними ідеологічними доктринами. З того не слідує, одначе, що цей рух не мав політичної програми, політичних плянів чи загальних підстав політичної дії. Та програма зводилася до боротьби проти національного та політичного поневолення українського народу нацистськими та большевицькими окупантами. Основну підставу тої програми становила ідея свободи „людини" та „народів" — підстави, що далеко не підходить під формулу „нацистської ідеології". У цей сам час коли українські націоналісти, за твердженням Конасона, співпрацювали з нацистською Німеччиною, вони розглядали можливість та доцільність загального збройного повстання проти німецької окупації.

Та вершком нікчемности Конасона є його обвинувачення українського национа-

(Закінчення на стор. 4)

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

БРАКУЄ „ТОЧКИ НАД І"...

Як автор друкованої збірки спогадів „Калиновий міст" і кількох машинописних збірок, які в процесі готування, я з зацікавленням прочитав статтю Віктора Поліщука „Потреба писати спогади" („Свобода" з 29-го і 30-го квітня ц.р.). В основному думка автора правильна й заслуговує на здійснення, проте стаття написана в надто оптимістичному дусі, який відбігає від дійсности нашої видавничої справи. Статті бракує „крапки над і". Ця крапка конечна, зокрема в цій частині порад, яка стосується видання спогадів. Відсутність цієї „крапки" може недосвідченого автора спогадів довести до розчарування, небажаних емоційних ускладнень і дошкульних матеріяльних витрат.

Процес видання книжки не такий рожевий і легкий, як здавалося б на підставі інформацій В. Поліщука. Вже перші кроки, які довели б до друкабельного вигляду книжки, складні і коштовні. Не так легко знайти компетентного літературного редактора й мовника, які підготовили б сирий текст до друку. За їхню працю над відредаґуванням 200-300 сторінкового твору автор мусів би заплатити поважну суму. Переписання на друкарській машинці теж доволі коштовне. Та й „зіраксові" копії більшого твору не обійдуться безкоштовно.

Автор порад дещо неясно з'ясував розуміння поняття „видавництво" і „друкарня". Необізнана з видавничою справою людина може поплутати ці дві установи й віднести враження, що „видавництво" й „друкарня" — ідентичні.

„Видавництво", „видавець", це установа чи особа, яка організує видання різновидих друкованих творів, підготовляючи їх до друку, розповсюднюючи їх шляхом оголошень, оглядів, рецензій, доставляючи їх до бібліотек, наукових інституцій, шкіл, висилкових палат, книгарень, влаштовуючи книжкові виставки, „ярмарки" тощо.

„Друкарня", це типографічний заклад, комерційне підприємство, яке виконує технічну працю — склад і верстку (ломку) тексту, технічне оформлення, репродукцію візуальних матеріялів (фото, ілюстрації) й або само виконує інтроліґаторську роботу, або дає до переплетника, щоб доручити готове видання замовцеві. Друкарський склад і техніка друкування перейшла тепер виключно на компютор і офсет, бо лінотипна техніка віджилася. Видавництво може розпоряджати власною друкарнею, або користуватися сторонньою.

Зі статті В. Поліщука можна зрозуміти, що друкарня „дасть пораду авторам" як розповсюднювати книжку. Даремна надія. Після виконання технічної праці друкарня негайно відсилає видання замовникові, щоб не маґазинувати друкованих праць у себе...

Є кілька можливостей видати книжку. Найкращий спосіб — мати видавництво, яке бере на себе весь труд випуску книжки. Тоді автор здає тільки текст і домовляється з видавництвом про гонорар.

Другий спосіб — автор може знайти для свого твору видавця, який дає тільки фірму, ім'я, репутацію, решта спадає на автора.

Третій спосіб — бути власним видавцем. Цей спосіб має всі неґативи попереднього (другого) — фінансове обтяження і труд із збутом видання, а поруч того ще один неґатив престижевого характеру — власним накладом можна видати всякий лубок і читацька публіка ставиться до такого видання з підозрою, мовляв, твір нецікавий, автор непопулярний й тому не міг знайти видавця.

Кожний автор, який плянує власними силами й засобами видати свій твір, мусить собі з'ясувати, що кошт друку 200-300 сторінкової книжки дуже високий. Крім того він сам мусить твір змаґазинувати й власним промислом розповсюднити, а це при відсутності зв'язків проблема дуже трудна.

Можна написати спогади і тримати їх у рукописі з надією на можливого видавця в майбутньому, або видати їх „зіраксовим" способом у кількох примірниках, але тоді видання минається з своїм призначенням — книжка має суспільне призначення й є на те, щоб дійшла до масового читача, а не залежувалася в архіві автора.

Дійовість показує, що навіть установи з іменем мають труднощі зі збутом своїх видань.

Ці всі аспекти повинні взяти до уваги проспективні автори спогадів, чи інших видань, щоб не розчаруватися і не наразитися на зайві турботи та на непосильні фінансові витрати.

Володимир Барагура

Вудгейвен, Н.Й.

ПАЦИФІСТИЧНА ЗАХІДНЬОНІМЕЦЬКА політична партія „зелених", яка гостро виступає проти наявности нуклеарної зброї на території ФНР і змагається за збереження довкілля, категорично домагалася на своєму чотироденному конґресів в Бонні, щоб Західня Німеччина негайно вийшла з Північно-Атлантійського Оборонного Союзу і зрезиґнувала з плянів розбудови нуклеарних електростанцій. Радикальне крило партії, так звані фундаметалісти, отримали підтримку для своєї резолюції від „поміркованих" тому, що конґрес відбувався в атмосфері катастрофи на Чорнобильській нуклеарній електростанції з усіма її трагічними наслідками.

М. П.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЖУРНАЛІСТ АНАЛІЗУЄ ПРАЦЮ ОСІ

Немає жадного сумніву, що як сучасна протиукраїнська кампанія у ЗСА й Канаді, так і розшуки за воєнними злочинцями" спеціяльно для того утвореними в ЗСА і Канаді Комісіями, є великою мірою інспіровані Москвою. Щодо цього вже в ЗСА появляється чимало голосів, які насамперед критично ставляться до праці Уряду для спеціяльних дослідів (ОСІ) й закидають йому пов'язання з „совєтським правосуддям" та з підсовуваними цим „правосуддям" фальсифікованими свідченнями про різних людей, яким Москва закидає воєнні злочини.

Велика стаття на цю тему появилася (27-го квітня ц.р.) в американській газеті „Лос Анджелес Таймс"; написав Роберт Жилет. Він пише, що СССР вже від багатьох років робить натиск на міністерство справедливости ЗСА, щоб воно на підставі надсиланих йому з Москви документів вело розшуки за нацистськими злочинцями, прихованими в ЗСА. Згідно з достовірними повідомленнями, одначе, які походять з американських урядових джерел, стверджено, що ці совєтські свідчення в більшості є явними інкримінаціями. В з'язку з тим деякі достовірні американські урядові кола повідомили про це й американське правосуддя. А проте ОСІ не прийняв до відома цих осторог й продовжує приймати як достовірні ці совєтські свідчення. І це діється не зважаючи на те, що з боку різних урядових кіл ЗСА і далі в ОСІ і в міністерстві справедливости йдуть остороги як і критика діяльности ОСІ. Цей уряд з 1986 року продовжує свою співпрацю з совєтським правосуддям в розшуках за воєнними злочинцями з-поміж еміґрантів. В дослідженнях прокурори міністерства юстиції, як і американські суди в процесах спираються великою мірою на свідченнях КҐБ та інших органів СССР.

ОСІ і далі з довірливістю ставиться до совєтських свідчень, доставлених йому Москвою, скерованих проти соток уявних воєнних злочинців з-поміж 400 тисяч „переміщенців" (дісплейст персонс). На протязі майже 7 років своєї діяльности саме в більшості на підставі совєтських свідчень позбавлено американського громадянства 19 еміґрантів з контрольованих СССР Балтійських країн і з України, 14 на підставі дослідів ОСІ перебувають в процесі депортації, а дев'ять уже депортовано. Щодо 600 осіб припинено дальші дослідження в зв'язку зі смертю свідків чи будь-якого підозріння супроти них. Сьогодні ОСІ веде дослідження над дальшими 300 особами, 35 справ є вже перед судом з 1980 року. ОСІ переслухав 100 совєтських свідків й отримав сотні совєтських документів.

Все це — як стверджує Жилет в „Лос Анджелес Таймс", — викликало ряд **контроверсій в ЗСА. Балтійські, українські** та польські **групи звинувачують міністерство справедливости** що воно стало знаряддям в **руках Москви,** а протиде**фамаційна** жидівська Ліга **та деякі польські** організації стають в обороні ОСІ та звинувачують національні групи в антисемітизмі. В прилюдних заявах, як ОСІ, так і деякі жидівські кола підкреслюють, що немає доказів ніби совєтські свідчення фальсифіковані. Проте вони промовчують, що існує 40-сторінковий звіт різних американських судів, в якому стверджується, що совєтські свідчення фальсифіковані. Прикладом таких явищ совєтських фальшивих свідчень може бути подія в Черкасах, де 1983 року представник ОСІ мав змогу особисто переслухувати свідків в справі звинувачень проти 75-літнього українського еміґранта в ЗСА, якому закидувано, що він брав участь у жидівських мордах 1942 року. Як згодом стверджено на підставі достовірних американських джерел (американського дипломата, що був зв'язковим між представниками ОСІ в Черкасах і совєтськими органами правосуддя), свідків не привезено до Черкас день перед тим, як це заявляли совєтські органи, а їх гримали в Черкасах під замком декілька тижнів і змусили до потрібних цим органам „свідчень". Але цю справу, про яку американська амбасада в Москві заraз же поінформувала міністерство справедливости ОСІ промовчав в інтерв'ю для „Лос Анджелес Таймс". А адвокат 75-літнього українця Кароль заявив Жилетові, що того українця все таки позбавили американського громадянства й надали йому право бездержавника.

Далі Жилет стверджує, що в січні 1980 року, коли то дійшло до гострого конфлікту між ЗСА і СССР у зв'язку з совєтською інвазією в Афганістані і до американських дипломатичних та економічних санкцій супроти СССР, представники американського міністерства справедливости спокійно вели в Москві переговори в справі співпраці з нею щодо досліджень над воєнними злочинцями й переслідування втікачів з СССР, які сьогодні живуть у ЗСА і стали натуралізованими американськими громадянами. Представник мініс-

(Закінчення на стор. 4)

Іван Фур

НІМЕЦЬКА ПОЛІТИКА І ПЛЯНИ НА ХОЛМЩИНІ В РОКАХ 1939-44

I.

Договір Молотов-Рібентроп у 1938 році дав вільну руку Гітлерові в поході на Польщу, після розгрому якої Сталін з Гітлером поділилися територією, що входила в склад польської держави. Сталін забрав західньоукраїнські землі — Галичину, але залишив німцям Холмщину, Підляшшя і Лемківщину.

Німці на окупованих теренах створили Генерал Губернаторство на чолі з губернатором Франком. Усі головніші адміністраційні уряди обсадили своїми людьми. Господарська політика була грабункова. На всі сільсько господарські тварини і продукти німецький уряд наклав контингенти і строго карав тих, що їх не виконували; не помагали жадні оправдання, чи вияснення чи докази, що з даної господарки неможливо накладений контингент здати.

Знов гестапо жорстоко розправлялося з „ворогами", кожний найменший опір, протест чи навіть незадоволення карали тюрмою, концентраційним табором або фізичним знищенням.

У тому часі я працював на Холмщині в повітовому місті Грубешеві, до якого прилучено п'ять волостей з галицького терену, що лишилися за рікою Бугом і Солокією, що були границею поміж совєтською і німецькою окупаціями. Був це один з найбільших повітів у Генерал Губернаторстві, площа якого виносила коло 2,000 квадратових кілометрів, нараховувала 20 волостей (збірних громад) і 380 самостійних громад (сіл) і згідно з тодішньою статистикою замешкувало його 168,000 населення, у тому 101,125 українців — 54 відсотки, 73,192 поляків — 39.3 відсотка, 11,100 жидів — 5.9 відсотка і 583 інших — 0.4 відсотка. Повіт-хліборобський; головним продуктом тут була пшениця, що охоплювала 60 відсотків орної площі, решту 40 відсотків площі використовувано під управу інших сільсько-господарських рослин.

У збіжжевому сезоні 1940/41 роках німецька адміністрація витягнула з повіту 32,000 тонн хлібового зерна, 3,000 тонн ячменю, 3,500 тонн вівса, тисячі тонн бараболі, сім мільйонів штук яєць, 500,000 кілограмів масла, велику кількість цукрових буряків, олійних і стручкових насінь та кілька тисяч кг меду.

Повітове місто Грубешів перед Другою світовою війною нараховувало 16,000 мешканців, у тому тільки 11 відсотків українців, решта поляки і жиди. В повіті були малі містечка Белз, Кристинопіль і Варяж на галицькому терені і Крилів, Городло, Грабовець, Дубенка та Ухані на Холмському терені.

Посадником міста за німецької окупації був вже старший українець М. Яворський -гуманіст, добряга, відважно обороняв права посадника, в які часто вмішувалася німецька окупаційна влада, особливо ставав в обороні мешканців міста, зокрема обороняв жидівське населення перед брутальною фізичною ліквідацією його німецькими садистами. Під кінець 1940 року гестапо арештувало його і фізично знищило. Його місце посадника зайняв д-р М. Павлюк, адвокат з Сокаля, добрий адміністратор, оборонець покривджених, умів лявірувати поміж німецькою колоніяльною політикою і потребами міського населення, хоча це не було так легко в часі жорстоких воєнних заколотів. У перших місяцях 1943 року він впав жертвою польської боївки.

Посадник Яворський прийняв на директора міської електрівні інж. Романа Грабця, електрика; мав він багато клопотів з німецькою адміністрацією, німці зняли всі мідяні дроти, заступили їх алюмінійовими, а в місті було багато війська, особливо перед походом на схід, електрівня стало була перетяжена і псувалася. Вони не мали запасних частин або ті частини були лихої якости і не видержували перетяження, тому електрівня стала. Німці це уважали саботажем і загрозили консеквенціями.

У місті був єдиний лікар українець д-р Осип Клодницький, який кілька років перед Другою світовою війною перенісся із Товмача в Галичині до Грубешева і тут здобув великі симпатії в українського населення. У 1939 році був мобілізований до польської армії, боронити „ойчизну" перед наступом німецької армії, але по кількох тижнях вернувся здоровий додому. Організоване українське життя було заборонене, постійно переслідуване і коли Польщі не стало українське населення скоро взялося організувати свої організації, товариства, створено Український політичний комітет який очолив д-р Осип Клодницький. Він розвинув широку діяльність, організував культурно освітнє життя, ревіндикував українські церкви, які силою забрано і замінено на польські костьоли, зорганізував опіку над біженцями з галицького терену. Дім Клодницьких став переходовим прибіжищем для багатьох галицьких утікачів, які переходили через Грубешів на захід. Деякі біженці осіли на стало в Грубешеві, організували кооперативи, приватні підприємства, організували Повітовий Союз Кооператив „Пробоєм", в якому затруднено багатьох галицьких кооператорів. Стан посідання в місті змінився в користь українців, хоча через воєнні закони і німецьку політику „діли і пануй" українські можливості і потреби були обмежені.

Жидівське населення поставлено поза законом, як було всюди де лише сягнула гітлерівська рука. Грубешів положений чотири кілометри від ріки Буга, яка була границею поміж совєтською і німецькою окупаційною територією. Багато жидів особливо молодших втекли за Буг і там врятували своє життя. Цивільна німецька адміністрація усіх жидів зігнала до ґетто, назначила Юденрат і жидівську поліцію, які виконували накази німців. Були часто випадки, що деякі члени Юденрату чи поліції, щоб приподобатися ґестапівцям, перевиконували ті накази з великою шкодою для своїх братів. Німці, особливо ґестапо, накладали на жидівське населення великі контрибуції гроша, дорогоцінностей, золота, молодих дівчат, і тих, що мали бути фізично зліквідовані. Юденрат те зарядження розділювало на поодинокі родини, а поліція допильновувала, щоби контингент був виконаний. Найдовше німці толерували всяких ремісників і фахівців професіоналістів, потрібних їм для виконування різних праць. Частину жидівського населення заладовано до вагонів і перевезено до табору смерти в Белзі в околицях Замостя, решту зліквідовано на місцевім цвинтарі. Для ліквідації жидів німці не вживали ані польської ані пізніше української поліції. Були випадки, що деяким жидам вдалося переховатися особливо в сусідніх селах... Був це великий риск, бо в разі викриття німці разом зі жидами розстрілювали всю родину. Не було ані одного випадку якогось спротиву жидівського населення проти тієї нелюдської і жорстокої гітлерівської політики.

Поляки приголомшені війною і втратою державности спочатку сиділи тихо, але чим дальше почали підносити голови, з ворогів до німців ставали їхніми приятелями, впихалися до урядів в яких робили свою роботу і доносили різні видумані історії на українців.

Кримінальну поліцію до кінця 1942 року виключно обсаджували поляки, і її очолював фольксдойч також польського походження. Уряд праці цілий час був у польських руках, охороняв поляків перед вивозом до Німеччини на працю, а щоби виконати наложені контингенти, то організував їх з-поміж української молоді.

Оборону українського населення перед німецькою тупістю і брутальністю вів Український Допомоговий Комітет (УДК), який єдиний був визнаний німецькою окупаційною владою на цьому терені.

Старостою у Грубешеві був німець Франке великий хабарник, обсадився поляками і приймав від них всякі „дарунки". Німецька влада арештували його і вислала на східній фронт, його місце зайняв військовик, безпартійний гавптман Буссе, більш об'єктивний і доступний.

На постійне домагання УДК в кінці 1942 року польську поліцію замінила українська, а це мало великий вплив на діяльність українців, як в самому Грубешеві так і в повіті.

Закінчення буде.

Нове видання Інституту Дослідів Волині

(Research Institute of Volyn No 53, „Escape to Freedom" by Robin Gray Published by the Society of Volyn, Winnipeg, Canada, 1985, 83 pages.)

Українське Товариство „Волинь" у Вінніпегу в кінці 1985 року видало невелику, але оригінальну й цікаву книжку англійською мовою під заголовком „Втеча на волю". Автор її, Робин Ґрей у вступі пише, що „ця новеля поможе учням середніх шкіл та загальній публіці виробити поняття дійсности сучасного життя за залізною куртиною".

В книжці розповідається про совєтську політику, економіку, свободу слова, про людські права, що зацікавить студентів історії та політичних наук. Читач матиме змогу ближче познайомитися з такими відомими особами та місцями, як президент Роналд Реґен, Папа Іван Павло II, КҐБ, Білий Дім, Ню Йорк, а для характеристики комунізму автор усюди дає пояснення кількома рядками про його прикмети і природу.

Новеля поділена на три короткі серії оповідань. У першій серії автор говорить про фіктивний, вигаданий характер і місце дії газетного репортера та головного героя цієї серії Джана Ґерриті із газети „Нюарк Таймс", який із заохотою та підбадьоренням свого старшого редактора Джека Адамса відкриває факти про недотримування людських прав у комуністичному світі.

З жахливим сумнівом він довідується про штучно запланований голод 1933 року, який забрав понад сім мільйонів жертв в Україні і в додатку також відкриває дисидентський рух в Совєтському Союзі з такими відомими діячами як Солженіцин, Сахаров і Мороз. Будучи письменником, Джан Ґерриті (він також виступає в новелі як пан Стівен) жахається, що в Совєтському Союзі ув'язнюють письменників за їхні писання, якщо вони в деякій мірі критикують уряд і державну систему, або за те, що вони віруючі.

Друга серія оповідань-новель—це розповіді про дві родини в Польщі, які є між вибором : лишатися в Польщі під строгим режимом та в поганих економічних, політичних і соціяльних умовах, чи старатися втекти на Захід. Це родина робітника Тадека, його дружини Христини, сина Пашека і дочки Марії, та родина Кашіка, також робітника, який має свого вуйка в Америці, його дружини Соні і дочки Басі. Тадек особливо обурений тим, що Лєх Валенса, провідник неурядової робітничої профспілки „Солідарність", нагороджений премією Миру Нобеля, є ув'язнений польським комуністичним урядом.

Ці родини вирішують вкінці все таки переїхати чехословацький кордон до Австрії в старому вантажному авті (не говорячи вже про те, що ці родини мусять також переїхати польсько -чехословацький кордон, бо Польща не має прямого кордону з Австрією. Про це автор на жаль, нічого не пише) до табору втікачів в Австрії, а звідти, по деяких труднощах, остаточно прибувають до Америки, до Ню Йорку.

Третя серія оповідань-новель—це правдива історія молодої жінки-музикантки Наді Полтави (ім'я і прізвище змінені, але видно, що вона репрезентує тих молодих українських студентів, а між ними є одна молода скрипачка в Торонто, яка вибралася туристичним автобусом „Орбіс" до Ватикану на прощу, щоб побачити Папу Івана Павла II на площі святого Петра у Ватикані, і попросила азилю на Заході), яка вирішує виїхати з Польщі на Захід. Наді помагає репортер Джан Ґарритті і вона вкінці щасливо приїжджає до Ню Йорку.

„Якщо студенти й інші зацікавлені читачі хотіли б глибше поцікавитися питанням студій про людські права в Совєтському Союзі, то вони повинні почати із бібліографії, яка подана при кінці цієї новелі",—закінчує свій вступ автор книжки „Втеча на волю".

Ціла новеля складається із 27 коротеньких новель-нарисів та характеристик, що є базовані на літературі, яку автор подає при кінці кожної новелі та в бібліографії, яка нараховує 12 праць українських та чужинецьких авторів.

Новеля починається розділом „Прикріпіть сильно свій пас до місця сидження в літаку", бо літак знаходиться в небезпечній повітряній порожнечі й небезпеці, наче в фільмі „Летовище", як репортер Джан Ґарритті летить з Надією Полтавою з Риму до Ню Йорку, допомагаючи їй еміґрувати до Америки, а закінчується розділом „Ми покладаємося на Бога", коли дві родини, які втекли з Польщі, Тадека і Кашіка, щасливо зустрічаються з нею на летовищі в Америці, що є завершенням їхніх пригод, небезпек та щасливим прибуттям на вільну землю Вашінґтона.

Від другого розділу під назвою „Ватиканська перепустка" аж до 26-го п. н. „Життя в таборі утікачів в Австрії" автор описує й характеризує коротко приїзд прочан до Ватикану і Риму, де Ґерритті зустрічає групу прочан, які вітають Папу під своїми національними прапорами, репрезентуючи Польщу, Італію, Німеччину, Україну, а він їх вітає їхніми мовами.

У наступному розділі автор переносить читача в Польщу, до 1980 року, коли там творилася перша вільна робітнича профспілка „Солідарність", у самий Ґданськ, місце народження „Солідарности".

У четвертому розділі автор переносить нас до Ню Йорку , де має відбутися велика українська демонстрація перед будинком Об'єднаних Націй, щоб нагадати про штучний голод 1933 року в Україні.

У розділі п. н. „Свята Софія" мова йде про собор святої Софії, який збудував у Римі Верховний Архиєпископ-Патріярх і Кардинал Йосиф Сліпий. Цей собор відвідав репортер Джан із своїм братом Францом, захопившись прекрасною будовою з великими золотими куполами, а всередині, вже із Надією, Ґерритті почув притишену музику органів.

Прекрасна мистецька обкладинка Марики Сокульської (чого зі скромности ніде не зазначено). Автор присвячує книжку Ярославі, мабуть, своїй дружині, а цікаво довідатися, чи ця Ярослава не є тією Надією Полтавою, якій він допоміг утекти з Польщі та через Рим привіз її до Америки.

У цій праці читач знайде матеріяли про долю Юрія Шухевича і його батька генерала Романа Шухевича, про комуністичну інвазію Мадярщини в 1956 році, про „визволення" Чехо-Словаччини 1968 року та про комуністичну владу на Кубі, у В'єтнамі, Кореї, Анголі, Китаї, про Берлінський мур, про війну в Афганістані та про комуністичні спроби захопити владу в Нікараґуа. Рівно ж читач знайде матеріяли про Українську Гельсінкську Групу й інші Гельсінкські групи, що робить працю універсальною, яка своїм змістом та легким стилем апелює до всіх народів, поневолених комуністичним режимом як в Европі, так і в інших частинах світу.

Книжка „Втеча на волю"- це жива і дійсна історія. Вона легка до читання, написана легким стилем, добре побудована і досліджена і її читається із почуттям гордости від перемоги над невдачами, знаючи, що героями є дійсні особи, тільки із зміненими прізвищами.

Ціна книжки 5 дол., а замовляти її можна, пишучи на адресу: Research Institute of Volyn, P. O. Box 606, Winnipeg, Man., Canada, R3C 2K3.

Мгр Олександер Роїк

У 40-ий день смерти св. п. В. Будного

Я не лякаюся прийдешніх днів, сповитих
густою млою тайн, серпанком непроглядним.
Чужий мені теж жах перед Молохом владним,
невинних жертв жадним, йому на пир побитих...

Бо в мене — ясний шлях. Підземних, темних ходів
діткнутися не смів мій крок ні на хвилину.
Я мандрував життям, а сонце, без упину
всміхалося мені. Я в темряві не бродив.

Це уривок з вірша Богдана Ольгина, написаний від колишніх вояків у часі полону в Ріміні. Ольгин — це псевдонім св. п. Всеволода Богдана Будного, сина матері Ольги. У В.Б.Будного був „ясний шлях", яким він мандрував з пером у руці, змальовуючи все те, що йому було близьке й дороге, то знову своєю паличкою диригента будив до життя українську пісню, або кидав одне і друге, бо треба було дати „висланникові зла тверду лицарську осторогу".

Не можна легко погодитися з жорстокою дійсністю, що немає його вже більше між нами, що відійшла людина цінна і так дуже потрібна у наших критичних днях, у нашім знеможенім громадськім житті. Він належав до тих, які будують, а не руйнують. Він жив тихо і скромно, але з вічною наснагою творити і працювати для загального добра, для людських потреб, вищих від тих, якими пересичений сьогоднішній, пожадливий крови і гроша, світ.

Обдарований журналістичними, поетичними і музичними здібностями, він радо і як же часто безкорисно служив іншим, а взятий на себе обов'язок виконував зі щирою відданістю, а то й з посвятою свого надірваного здоров'я. У вислідах його праці кидається зразу у вічі суперлятивна педантичність з невідступною естетикою, почуття тонкости і краси було йому вроджене. Такою ж вродженою була його тонка поведінка, він носив у собі щось духово-аристократичне, що проявлялося в його словах, а навіть жестах.

Він був невдаваним, сьогодні так рідкісним романтиком, а тому йому не було легко пройти через тверду, сіру школу життя, що змушувала його присипляти рожеві мрії, не давала реалізувати золотих ідей.

Українська тернопільська гімназія, яка нас едукувала і виховувала, мала приятливу атмосферу для романтиків. Худенького Данка з характерними рисами обличчя ми охрестили іменем „Ґанді" і цей наш Ґанді був у нашій уяві подібний до справжнього, у всякому випадку оригінальний, не такий як інші товариші. Його інтеліґенція проявлялася у всіх його задумах і їх реалізуванні, він був знаний із своїх доповідей чи рефератів, був організатором і душею гімназійного хору і струнної оркестри. Ще раз ввижається він мені із своєю подругою скрипкою, яку він дуже замітно носив, інакше, як інші, бо притулював дбайливо до себе, наче хоронячи від зла. Не можна було тоді й подумати, що місце скрипки займе колись кріс і що чутливий „Ґанді" стане твердим вояком. Але так і мусіло бути, бо він знав, що обов'язок боронити батьківщину з готовістю пожертви навіть власного життя мусить взяти верх над мистецтвом.

Данко був глибоко віруючою і релігійною людиною. Ми часто бачили його, похиленого над молитовником, біля престола тернопільської т. зв. Середньої церкви, коли прислуговував у відправах. Всевишній зберіг свого служителя і свого вояка під Бродами, захоронив у полоні від репатріяції, а останніми роками помагав лікарям не один раз рятувати його життя.

В часі полону в соняшній Італії Данко швидко віднайшов загублене в темряві воєнної хуртовини своє улюблене перо і став співредактором видань бувших вояків, точніше тижневиків „Життя в таборі", а опісля „Батьківщина". У мене зараз на руках книжка „Ріміні", тривкий пам'ятник Першої Української Дивізії Української Національної Армії у британському полоні, який різьбив роками саме св. п. В.Б.Будний для товаришів спільної святої ідеї. Цей твір — вершина журналістичної праці В.Б. Будного, він видає йому найкраще свідоцтво.

В Ріміні Данко тісно заприязнився із „добровольцем до полону", мистецтвознавцем проф. Валеріяном Ревуцьким, племінником чільного сучасного українського композитора Левка Ревуцького. Журналістична співпраця, призбирування і впорядковування наших наукових і мистецьких цінностей продовжувалися роками дорогою кореспонденції до останніх днів Данка.

На еміґрації В.Б.Будний віднайшов себе в музиці і став диригувати хорами в Англії і в ЗСА, точніше в Баффало, а опісля в Нюарку. В цім останнім місті його поселення зійшли для нього зоряні вечори, коли він після канцелярійної цілоденної праці спішив на проби мішаного хору, нюаркської „Трембіти", який на початку 60-их років включився в Союз Українських Хорів Америки під проводом композитора Антона Рудницького.

Зближався 1962 рік, а з ним 120-ліття народження і 50-ліття смерти Миколи Лисенка і треба було найкращими і найбільш імпозантними його хоровими творами звеличати цей ювілей. Данко весь поринув в диригентську працю, не пропустив змісту ні однієї нотки, не занедбав виразу чи викінчення ні однієї фрази. У висліді відбулися в більших містах метрополії величаві концерти на честь батька української національної музики, а в споминах і програмах цих концертів залишився назавжди слід кульмінаційних досягнень праці „Трембіти" і диригента В.Б. Будного.

З музикою наш Ґанді зв'язався ще підлітком, коли був учнем Українського Музичного Інституту ім. Лисенка в Тернополі, де вивчав гру на скрипці і теоретичні предмети. Головно пізніше він засвідчив, яку вагу має вивчення теорії музики.

В Нюарку він жваво цікавився працею місцевого відділу Українського Музичного Інституту, в якому двоє його дітей, Аня і Марко, почали вивчати музику. У відділах УМІ в Ню Джерзі утруднював навчання теорії доїзд учителів-теоретиків з Ню Йорку, а в другій половині 60-их років майже всі активні ще учителі теорії відійшли, покинувши цей світ. Знаючи, що жодна музична школа не існує без теоретичних предметів, а головно без школення слуху, св. п. В.Б.Будний хотів за всяку ціну допомогти в цьому учням УМІ. У нього зродилася ідея скласти відповідний скрипт теорії музики в українській мові, який на взір американських підручників мав би необхідні нотні приклади та українську і англійську термінологію. Він знав, що такий український шкільний скрипт дасть також нагоду нашим дітям і молоді вивчати чи поглиблювати знання рідної мови. Вислідом його ентузіястичної безкорисної праці є чорне намисто по-мистецьки виписаних ноток та майстерні допоміжні рисунки кількадесят сторінок цього скрипту. Крім цього Покійний залишив учням УМІ в ділянці сольфеджо, тобто в школенні слуху, щось унікальне, українське, а саме віршовані слова і мелодію пісень для легшого вивчення основних музичних інтервалів. Відчуваючи дитячу психіку, В.Б.Будний в своїх піснях персоніфікує деякі інтервали. У нього „гордопишні 'секундихи' чваняться, що великі, а малі тихо плачуть у куті". Знову ж „терції великі і малі скачуть під столом і на столі". Зовсім інший настрій у „Пісні про сексти". Її слова:

Ген до хмар, до гір, до небес, до ясних зір.
Наче пташка літа наша пісня золота.
Пробудився вже день, повний сонця і пісень
Про квітки, про весну, нашу молодість ясну...

Можливо ці слова ставали перед очима Данка, коли Господь забирав його у кращий світ...

17-го квітня безупинний дощ заливав рясними сльозами першу непорочну зелень і ніжні квіти, а похоронний звук дзвону церкви св. І. Хрестителя в Нюарку сповіщав, що несуть труну Данка. Великодній час не дозволив співати „Вічная Пам'ять", то ж пращали ми його жалісним але надійним „Христос Воскрес" і несли домів частину його творчого духа, щоб зберегти у наших серцях назавжди.

Тернополянка

ПОДЯКА

Отсим передаємо нашу щиру подяку усім Рідним, Приятелям та Знайомим за вислови співчуття і розради з приводу смерти
нашої Дорогої і Незабутньої МАМИ-БАБУНІ

бл. п.

Михайлини Княжинської

Зокрема дякуємо тим, що брали участь у похоронних відправах і супроводили Її на місце Вічного Спочинку.
В імені Покійної ще дякуємо за молитви та Богослужби, як теж за квіти й пожертви на добродійні цілі.
Нехай Благословення Господнє буде з Вами.

Доньки — МАРТА І ОКСАНА
Внуки — ОРЕСТ І МІКА
Зять — ТАРАС

ПОДЯКА

21-го грудня 1985 року
в Мамаронек, Н. Й.
у своїй студії,
під час праці несподівано
помер на 59-му році життя
наш Найдорожчий
МУЖ, БАТЬКО І ДІДО

св. п.

Володимир Івасютин

Тлінні Останки бл. п. В. Івасютина похоронено на українському католицькому цвинтарі св. Духа в Гемптонбурзі, Ню Йорк.

Цією дорогою складаємо щиру подяку Всеч. Отцям: о. Тарасові Ґалонзці, пароховi церкви св. Михаїла в Йонкерсі, о. Ігуменові Патрикію Пащакові, пароховi церкви св. Юра в Ню Йорку і о. д-рові Василеві Бойсакові за відправлення Панахиди в похоронному заведенні Дучинського в Йонкерсі.

Ми невимовно вдячні о. Бойсакові й панові Романові Глушкові, голові Осередку СУМА в Йонкерсі і йонкерській громаді за їх зворушливі прощальні слова про Покійного в похоронному заведенні.

Ми щиро дякуємо диригентові д-рові Олегові Сохановi й членам хору при церкві св. Михаїла в Йонкерсі за участь в Панахиді.

Сердечно дякуємо Всеч. Отцям: о. Т. Ґалонзці, о. Бойсакові і о. монс. Петрові Федорчукові за похоронні відправи в церкві св. Михаїла в Йонкерсі та за їх участь в похороні на цвинтарі св. Духа.

Сердечно дякуємо всім Тим, що особисто, листовно і телефонічно висловили нам своє щире співчуття.

Наше щире спасибі за квіти і вінки від організації СУМА в Йонкерсі, Кредитівки СУМА в Йонкерсі, 119-го Відділу Союзу Українок в Йонкерсі та приятелів і родини.

Наша безмежна подяка всім Жертводавцям з Йонкерсу, Канади й Ню Джерзі за Заупокійні Богослужби і вшанування пам'яті Найдорожчої нам Особи датками на будівельний фонд церкви св. Михаїла в Йонкерсі й Український Музей в Ню Йорку. Хай Всевишній Господь винагородить Вас усіх безмежними ласками.

Покійний був мистцем вітражів понад 30 літ і заснував "European Stained Glass Studio" **в Мамаронек, Ню Йорк. Його вітражі прикрашують українські католицькі церкви св. Юра в Ню Йорку, св. Володимира в Ютиці, Н. Й., баптистську церкву св. Івана в Трентоні, Н. Дж. і інші церкви по цілій Америці.**

Покійний був шість років секретарем, а два роки головою 106-го Відділу УНС в Чикаґо. Був також організатором і провідником пластової молоді в Німеччині під час Другої світової війни. Як член та голова Управи Осередку СУМА в Йонкерсі, працював довгі роки над вихованням сумівської молоді та брав активну участь в громадському житті. В останніх роках був членом Дирекції Кредитової Кооперативи СУМА в Йонкерсі.

Моттом, яким Покійний завжди керувався в житті було — Бог і Україна.

У глибокому смутку:

МАРІЯ — дружина
дочка — ОКСАНА з мужем РИХАРДОМ ГУЛИНСЬКИМ
син — ЯРОСЛАВ
внук — ОЛЕКСАНДЕР

З глибоким жалем повідомляємо Родину, Приятелів і Знайомих, що 20-го травня 1986 р. у ранніх годинах відійшов від нас у Вічність
наш Найдорожчий БАТЬКО, БРАТ І ШВАҐЕР

бл. п. д-р мед.

ЄФИМ ВЕРЕМЧУК

народжений у Києві 27-го березня 1916 року.

ПАНАХИДА у четвер, 22-го травня 1986 р., о год. 7:30 веч. у похоронному заведенні DiPardo Funeral Home, Harris Ave., Woonsocket, R.I.

ПОХОРОН у п'ятницю, 23-го травня 1986 р., о год. 9-ій ранку з того ж похоронного заведення до української православної церкви св. Михаїла у Вунсакет, Ровд Айленд, а звідтам на український православний цвинтар св. Андрія Первозванного у С. Бавнд Бруку, Ню Джерзі.

Горем прибиті:

син — д-р МАРКО ВЕРЕМЧУК з дружиною
дочка — МАРТА АКІСКАЛОС, Відень, Австрія
брат — д-р АРКАДІЙ ВЕРЕМЧУК, Київ, Україна
сестра — НІНА КОРОПЕЙ з родиною
братова — ІВАННА ВЕРЕМЧУК із синами
ближча і дальша Родина в Америці, Україні і Канаді

Успішна виставка З. Онишкевича

Стемфорд, Конн. — У мистецькій галереї Стемфорду відбулася в квітні 1986 року мистецька виставка творів мистців, що живуть чи жили у стейті Коннектікет п. н. „Коннектікет в минулому і сьогодні", у якій участь брав відомий український маляр Зеновій Онишкевич.

Виставка одержала обширну критику в місцевій американській пресі у недільному виданні „Адвокет енд Гриніч Тайм" з 27-го квітня 1986 року, пера мистецького критика цього щоденника Філіпа Еліясофа. У ній він багато місця присвятив картинам З. Онишкевича, які на його думку „зворушують серце і думку" глядача. Сам критик був глибоко зворушений картинами мистця.

„Цей імігрант з другої частини земної кулі найшов у краєвиді Коннектиката щось близьке із рідними степами і розвинув свою специфічну мову, яка промовляє до глядача досконалістю віддання природи", — пише він.

Крім рецензії поміщена велика відбитка картини З. Онишкевича п.н. „Савтпорт біч".

Марива...

(Закінчення зі стор. 2)

лістичного руху в расизмі — „історичний факт", який він, правдоподібно, виводить з „нацистської ідеології". Де саме Конасон знайшов в літературі українських націоналістів навіть натяк на „расову" чи „національну" вищість свого народу чи на його право нищити та поневолювати „нижчі" народи та раси. Це безсоромний наклеп. Джерелом того расистського маячіння, що його Гітлер як нацист, та Сталін як комуніст, схвалювали ще в двадцятих роках, були ніхто інший як Маркс та Енгельс. Це вони проповідували „цілковите винищення" усіх тих народів, що належали до „расового сміття" — це вони радили позбавити в імені „прогресу" всі ці народи — „сміття" їх національної самобутности. Відгуки того маячіння можна знайти не тільки в настановах та плянах гітлерівського наставника на Україні Еріка Коха. Їх можна знайти в офіційних заявах кремлівських злочинців — тих будівничих одного „соціялістичного народу", що під ширмою „прогресу" проводять нечуване в історії культурне та національне насильство над українським народом.

Користуючись Конасона дослідною тактикою, ми могли б відносно легко доказати, що Ізраїль — це „жидівська нацистська держава", що сіоністи — це „нацисти", „фашисти" та „терористи", що врешті „протилежність між сіонізмом і демократією є необхідною та маніхійською". Усі ці „історичні факти", очевидно, не є нашою вигадкою. Можна припускати, що Конасон оцінював би того роду зіставлення як ще один приклад антисемітизму. В тому він не помилявся б. Саме так ми оцінюємо Конасона статтю та подані ним „історичні факти" — як ще один приклад українофобства. Аналіза того українофобства заслуговує на окрему увагу.

Американський...

(Закінчення зі стор. 2)

терства справедливости досягнув тоді домовлення в цій справі з Александром Рекунковим, тепер одним із найвищих достойників в Москві. Саме тоді Москва погодилася доставляти ОСІ документи та свідчення в справі „воєнних злочинців". Представники американського міністерства справедливости оправдували це домовлення тим, що всі документи про нацистських злочинців з СССР знаходяться у СССР.

ОСІ не бере до уваги протестів балтійських та українських організацій, які твердять, що СССР переслідує втікачів з СССР з політичних причин і в зв'язку з тим послуговується інкримінаціями та фальсифікаціями, а тісно співпрацює з деякими жидівськими організаціями, які обороняють правдомовність совєтських свідчень. Спершу американські судді також сприймали ці свідчення за достовірні, але останньо суди в чотирьох випадках відкинули ці совєтські свідчення як недостовірні. Сталося це передусім під час апеляційних розправ. В американській громадськості щораз частіше появляються голоси, що не можна довіряти свідченням, спрепарованим у КҐБ. Чимало суддів і прокурорів твердять, що не можна приймати за достовірні совєтські свідчення, бо в СССР правосуддя стоїть на послугах режиму і засуджує на цій підставі людей, про що свідчать процеси в 30-их роках останні процеси проти правозахисників.

І врешті Жилет вказує у своїй статті на той факт, що саме СССР був першим коляборантом нацистської Німеччини і спричинником Другої світової війни. Він підкреслює, що совєтські злочини супроти людства не менші, ніж німецькі, підтверджує це голодом в Україні в 1932/33, знищенням понад 10 мільйонів людей у сталінських концтаборах, а згодом мільйонів людей в країнах окупованих Москвою згинули від терору і депортацій. Усе це великою мірою оправдує співпрацю деякої частини населення тих країн з німцями.

„Українське Слово"

ОФІЦІЙНІ ОСОБИ В Державному департаменті заявили, що вони відхилили запрошення Москви, щоб американські дипломати відвідали околиці Чорнобиля в Україні, де як відомо, трапилася катастрофа на нуклеарній електростанції, яка спричинила великі жертви в людях і майні. З'єднані Стейти Америки, — заявили речники Державного департаменту, — зацікавлені у висилці спеціялістів, які дали б вільному світові інформації „з першої руки". Досі Захід був залежний виключно від совєтських інформацій, до яких західні уряди не мають довір'я. Відвідини нефахових осіб в Києві чи навіть в околиці Чорнобиля, бо до самого реактора совєти нікого не допускають, вийшли б тільки на користь совєтській пропаганді.

ГОЛОВА МІСЬКОЇ допоміжної корпорації Фелікс Рогатин, який в 1970-их роках допоміг врятувати Ню Йорк від банкрутства, тепер працює над пляном, згідно з яким проїзна оплата в підземці втримається на нинішньому рівні до 1990 року. „Проїзна оплата повинна бути заморожена до того часу, поки пасажири самі не переконаються в тому, що вагони поїздів замінені новими, в них чисто, на лініях встановлено безпечене обладнання", — сказав Ф. Рогатин репортерам. Він заявив також, що підтримує голову транспортової адміністрації Роберта Кілі, який також виступає за заморожування проїзної оплати в підземці до 1990 року.

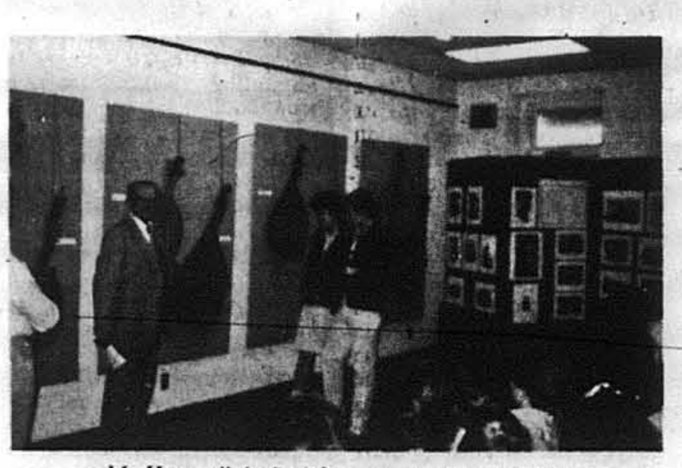
ЖІНКА АКАДЕМІКА Андрея Сахарова, Єлєна Боннер, яка п'ять місяців тому приїхала до ЗСА для лікування і перейшла в Бостоні операцію серця, в суботу, 24-го травня вилітає з поворотом до СССР. Перед від'їздом Єлєна Боннер написала статтю, яку надрукувала газета „Вашінгтон Пост". В ній вона пише: „Я впевнена, що американці хочуть миру. Я не дуже добре знаю Америку, я не спеціяліст, як ті хлопчики і дівчатка, що роз'їжджають по світі з мирною місію і все можуть пояснити. І хоч я не так компетентна, як вони, однак я переконана, що американці не хочуть війни." Говорячи про те, що Перша Лейді Ненсі Реґен заявила про свій намір після того, як Президент залишить свій пост, продати дім і купити інший, менший, Єлєна Боннер пише: „Це прекрасна думка. І дуже добре, що вся країна знає про це. Президент не хоче війни, він збирається купити новий дім".

Виставка кобзарського мистецтва

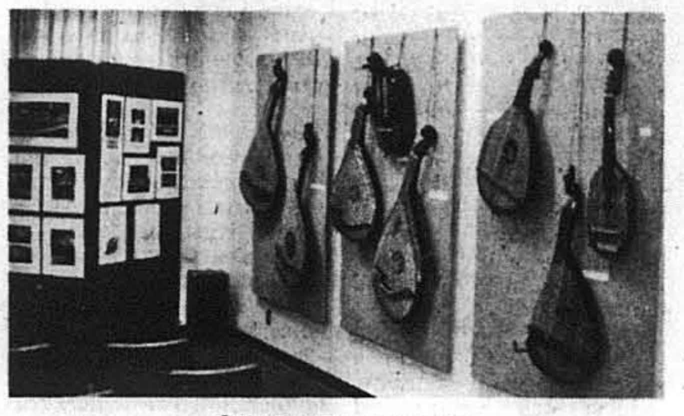
Зовсім сміло можна сказати, що це була не тільки унікальна, але й перша такого роду мистецька виставка на еміграції.

По мистецьких виставках я не часто ходжу, але прочитавши досить довгу довідку в американській пресі, рішив її відвідати.

Добре зробив, що прийшов завчасу, бо мав змогу оглянути її докладніше. Заходжу на велику залю Українського Музею і очам своїм не хочу вірити. Перше, що вам кидається у вічі, — це бандури, які по обох стінах залі були чепурно розвішені на спеціяльно зроблених великого формату дошках. Біля фронтової стіни — стояки, а на них з обох сторін розвішені експонати. Звичайно вся моя увага була звернена на бандури. І хоч під кожною був підпис, я все ж таки скористав з нагоди і попросив М. Чорного, щоб мене з ними познайомив.

М. Чорний (зліва) дає пояснення гостям.

Фрагмент з виставки

З лівого боку, в самому куті, були дві величезні трембіти з колекції Ніни Самокіш. Біля них стояли цимбали — власність школи. На першій дошці висіли дві бандури. Перша Корнієвського, музейна, напевно одинока на еміграції з колекції Чорного. Друга поруч неї також музейна, перша Григорія Китастого, власність музею в Бавнд Бруку. На цій бандурі грав Г. Китастий ще на Україні.

На другій дошці — перша, дуже стара, зроблена Степаном Чорним, який втік з України від большевиків через Китай, Манджурію, а тоді до Югославії, а звідти до Буенос Айрес. Там він почав виступати з бандурою і виробляти їх. Бандура дуже оригінальна, власність школи, подарована Українському Музеєві в Ню Йорку. Біля неї дуже стара бандура, на якій залюбки грав о. Іриней Готра Дорошенко, монах, рідний брат дружини проф. Ємця, який зробив ту бандуру для нього. На третій дошці: перша, репліка з 17-го століття, зроблена Кен Блумом, власність Юліяна Китастого. Друга чернігівська з перемикачами, концертова. Це також дуже стара бандура, одна з перших, яка має отвір ззаду.

На третій дошці: перша — Романа Левицького, друга — сл. п. Володимира Юркевича.

На останній дошці з лівої сторони: перша львівська, друга також дуже оригінальна, зроблена відомим талановитим бандуристом Володимиром Васьковим, який є мистецьким керівником СУМівського Ансамблю „Бурлаки" в Нюарку.

На другій стороні на першій дошці побільшені знимки д-ра З. Штокалка. Біля них збоку великий портрет Штокалка роботи Левка Майстренка. На другій дошці дві його оригінальні бандури: одна з колекції архітекта Ґеруляка, друга з колекції Володимира Лехіцького.

На наступній дошці — чернігівська концертова посередині із Шевченком, найдорожча з чернігівок. Друга — мала, для дітей, власність А. Добрянського. Посередині ліра — власність Валіка Мороза. Зверху, з правого боку кобза.

На четвертій дошці — дві бандури Кена Блума.

На останній — дві бандури відомого в Ню Йорку д-ра А. Лятишевського. Першу він зробив сам на курсі виробу бандур в Українському Інституті Америки. Другу він також почав, але закінчив її Кен Блум. Всі подивляли бандуру-красуню, яку зробив лікар дуже зайнятий своєю професією.

Лекцію, яку я дістав про бандури, прослухав з великою увагою.

До початку програми вдавалося мені ще оглянути понад 60 платівок з кобзарською тематикою. Також оглянув чотири великі альбоми з сотками різних світлин школи. Пригадую, роки тому, кола моя доня була студенткою школи, діставала „Кобзарський Листок" — місячник, який видавала школа для власного вжитку. Тепер усі ті „Кобзарські Листки", яких вийшло аж 90 видані Альманахом у двох мовах на 404 сторінки. Зараз таки біля цієї монументальної праці я побачив „Історію школи" в трьох томах.

Поруч цієї цінної збірки — всі числа журналу „Бандура". Сьогодні — це одиноке кобзарське видання у вільному світі. Біля збірки професійно видані зошити едукаційною комісією Товариства Українських Бандуристів у Клівленді під керівництвом д-ра І. Махлая. Всі ці видання — це величезна праця вже молодих кобзарів.

Не оглянувся, як заля була виповнена гістьми, які прийшли на програму.

Вечір відкрив адміністратор школи М. Чорний, відомий ентузіяст кобзарського мистецтва. „З неприхованою радістю, — сказав він, — відкриваю першу кобзарську виставку на еміграції". В коротких словах він розказав про бандури, а тоді про експонати, яких було дуже, дуже багато. Перший раз був показаний багатий архів капелі ім. Т. Шевченка в Дітройті. Я довідався, що наша славна капеля була вивезена до концентраційного табору, де перейшла тернистий шлях. Тут і архів капелі бандуристок при Спілці Української Молоді в Дітройті під керівництвом визначного бандуриста Петра Потапенка. Відтак портрет відомого диригента Володимира Божика. Я також мав нагоду раніше оглянути його „Золоту Книгу", до якої вписалося чимало визначних осіб.

Багато був представлений також архів сл. п. В. Юркевича, архів ансамблю СУМ „Бурлаки" з Нюарку під керівництвом В. Васькова. Звичайно найбільш багатим був архів Школи Кобзарського Мистецтва. Привертала увагу велика картина з 1977 року, загальна світлина. Тоді школа була найбільшою, нараховувала понад 100 учнів, з відділами по всіх навколишніх передмістях.

Тут Чорний з гордістю заявив: „Нашою метою на самому початку було — знайти послідовників кобзарського мистецтва". Це завдання ми виконали. Багато студентів перейшли літні і інтенсивні курси, а також інструкторські і таким чином 11 з них стали вчителями бандури, а відтак зорганізували ансамбль „Гомін Степів". Цей новий музичновокальний ансамбль був заснований в січні 1982 року. Його метою було довершити свою техніку, одночасно співу і гри на бандурі та підняти бандуру на рівень інших клясичних інструментів. Він старається пов'язати в своєму репертуарі традиційні українські твори з сучасними інструментальними композиціями. Він вже видав свою чудову платівку. Як видно було з експонатів, „Гомін Степів" бував з концертами у різних містах Америки і Канади.

Велику частину експонатів дало Товариство Українських Бандуристів. Тоді, коли старше громадянство у нас до краю розсварене, бандуристи об'єднались в одну світову клітину. Вони за короткий час свого існування добились неабияких успіхів. Видали платівку, упорядкували музичну бібліотеку і дали два збірні концерти — один на СКВУ в Торонто, другий — в Тавн Голл в Ню Йорку. Обидва концерти пройшли з тріюмфальним успіхом.

На виставці ми бачили в побільшеннях „старовину". На цілій дошці вгорі — козак Мамай, поруч нього — козак-бандурист. Під ними славний на всю Україну бандурист Остап Вересай. Про цього талановитого кобзаря колись писали: „Це справжній чародій: звелить плакати — ридатимеш без зупинки, звелить сміятися — реготатимеш нестримно". Внизу — Гнат Хоткевич з кобзарською оркестрою і школою. Цікаво було довідатись, що ще живуть два його учні: Григорій Бажул в Сіднеї, Австралія, учитель Віктора Мішалова, та Леонід Гайдамака у стейті Ню Гемпшир.

На наступній дошці все про бандуриста-віртуоза Василя Ємця, який мав тісний контакт із школою в Ню Йорку і для якої навіть награв спеціяльний тейп.

Не забули також показати славного співака бандуриста з Европи Володимира Луціва, який через свої зв'язки бував з бандурою на різних дворах королів, президентів і на найбільш славних концертових сценах Европи.

Про д-ра З. Штокалка, визначного бандуриста-віртуоза, сказано найбільше. Цей перший вечір якраз йому і був присвячений. Левко Майстренко, один з найближчих його приятелів, який має майже всю його спадщину, найперше говорив про нього по-англійськи, а відтак продемонстрував все на ленті. Цей виклад був найбільш цікавий, переплітаний споминами визначних його приятелів. Ту цікаву демонстрацію доповнив присутній на залі пан Максим'юк із Вашінґтону, який також сказав, що пора вже нарешті видати його багату музичну спадщину. Так закінчився перший вечір виставки.

На другий тиждень, також у суботу, виставка відкрилась іншою програмою, яка складалася з двох частин. В першій частині виступив Кен Блум, який говорив про конструкцію бандури та зміни, які зайшли на протязі останніх 100 років. Продемонстрував і пояснив різного роду бандури, зроблені різними майстрами в різному часі. Найбільш відомі майстрі бандур — брати Гончаренки з Дітройту, а зокрема О. Гончаренко, який в останні роки почав виробляти бандури концертові високої якости. На жаль, тому що вони є роблені ручно, через високу ціну не є всім доступні.

В капелі ім. Т. Шевченка були й інші добрі майстрі бандур: Приймак і Ґірич. Тепер найбільше бандур виробляє таки сам Кен Блум. Його останній „експеримент", т. зв. „бейбі полтавки", виявився дуже успішним. Бандури ці малі і дають змогу дітям у віці 6 років брати лекції гри на бандурі. Цей новий винахід можна назвати „тихою революцією". З великою увагою присутні вислухали виклад не-українця, який полюбив наш національний інструмент до тої міри, що мало хто з наших бандуристів, які грають роками, знав усі ті деталі, про які говорив Кен Блум.

В другій частині Юліян Китастий, сьогодні один з небагатьох виконавців дум і інших традиційних форм кобзарського мистецтва, представив деякі сторони виконання української народної епіки. Він зокрема зупинився на імпровізації у поетиці і музиці дум та характері кобзарського інструментального супроводу і на сучасних можливостях автентичного виконання дум. Тему свою він пояснив на різних бандурах із допомогою зразків, взятих з рідкісних звукозаписів або у його власному виконанні.

Шлях кобзарів — це шлях народу! Те, що пережив народ, пережила й дума! Вона народжувалась в кипучій Запорожській Січі, в тяжких походах, у кривавих битвах.

Третьою цікавою точкою була гра на дримбах власного виробу Павла Данилова. Він не тільки добре заграв, а але й багато сказав про цей мало знаний інструмент.

Остання програма в неділю, 27-го квітня, була також надзвичайно цікавою. Тож і не диво, що на цю програму прийшло найбільше слухачів. Назва програми була „Історія України в піснях".

Українські пісні є цінним джерелом бажаючих вглибитись у нашу історію. Майже кожну пісню можна в якійсь мірі вважати історичною, адже в народних піснях відбиваються не тільки конкретні особи чи події, але й психіка, пережиття, ввесь світогляд людей минулих століть. Ю. Китастий виконав ряд найцікавіших зразків українських історичних пісень на різних бандурах із поясненням обставин, які привели до їх створення. Присутні слухали ці рідкісні традиційні твори з найбільшою увагою.

Цікавою несподіванкою був виступ М. Сурмача, сеньйора, який доповнив те, що було сказане про З. Штокалка, а потім заграв на бандурі кілька пісень. Присутні були цілковито заворожені, коли він сказав, що на бандурі почав вчитись грати, коли мав 89 років. Обіцяв слухачам, що за 7 років коли буде мати 100 років, заграє краще.

На закінчення Павло Данилів ще раз заграв на дримбі з великим успіхом.

Таким чином закінчилась унікальна виставка кобзарського мистецтва. Її теж відвідали учні школи і академії св. Юра в Ню Йорку. Одне тільки можу сказати, що всі ті, які з різних причин не змогли її побачити, можуть бути певні, що це була одинока нагода побачити справді щось досі ніде небачене.

Велике признання належиться в першу чергу невтомному ентузіястові кобзарського мистецтва М. Чорному, який це все підготовив разом із своєю дружиною і дочкою Лідою.

В історії української культури і мистецтва оригінальну сторінку становить кобзарство. Пісенна творчість кобзарів — цінний внесок у загальну культуру, літературу і музику.

Роман Димич

„Пам'ятайте..."

(Закінчення зі стор. 1)

ким власником підприємства — вони рушили в поворотну дорогу до мешкання о. Грушки на вулиці Воррен, розпитуємо його про це, як він рішився видавати цю газету і як сталося, що назвав її „Свободою".

— Бачите, „Свобода" — це клич, який від віків гомонить по цілій европейській Україні; свобода — це бажання, котрим живуть українці в Америці. Свобода — це гармонійний звук поневоленого народу, скликає українських переселенців до гурту, до громадської праці, культурної посеред себе і для себе. І тому я постановив видавати українську газету, не зважаючи на всі трудноші і перешкоди і назвав її „Свободою", бо український нарід від віків бажає свободи.

— А як розпочали ви технічно її друкувати?

— Дуже просто. Врадуваний, що маю назву, я замовив у фабриці за 25 долярів заголовок. Це був початок, а там і я попав в розпуку, що не дам собі ради з таким поважним ділом. Але прийшов несподівано з поміччю Дионисій Салай, який, як знавець завів мене до торгівлі друкарських приналежностей, де за 100 долярів я купив все потрібне до друкування. А тоді у своєму домі я завів друкарню, написав декілька статтей, пояснив яка ціль газети, а Д. Салай, як перший складач „Свободи" укладав черенки і так вийшло перше число. Його майже вмить переселенці розібрали, даючи тим наглядний доказ, що українська газета була дуже потрібна. А розносили її мої церковні колектори, коли збирали гроші на парафію, з тим, що кожний парох платив 5 дол. на її видавання.

— Як однак сталося, що після народин „Свободи" ви, отче, дійшли до переконання, що треба заснувати народну організацію?

— Знаєте, ми священики побачили, що крім церковних братств треба доконче щось для нашого народу зробити, якось йому в тих невідрадних обставинах нового життя в Америці допомогти. Наші священики бачили що у Пеннсильванії усі галицькі русини були членами „Соєдиненія", в якому говорилося по-мадярськи або по-словацьки, а нашої мови ніхто не вживав, про наших людей і не думали, що вони потребують помочі і своєї організації. І ось ми зібралися у мене в хаті, поговорити, подумали і рішили, що нам треба доконче не лише церковно зорганізуватися, а і громадсько, щоб допомогати нашим землякам морально та матеріяльно.

— А хто придумав для цієї організації назву?

— Це таки мені впало на думку, що найкраще буде її назвати Руський Народний Союз, а інші отці на це відразу погодилися. Так як „Свобода" мала на цілі об'єднувати наш нарід на чужині, так і Союз мав зібрати всіх коло себе.

— Чи ви думаєте, що УНС виконує своє завдання?

— Мені здається, що в першу чергу УНС мусить завжди працювати для свого українського народу і для української справи. Забезпечення потрібне для наших людей, щоб дати їм більшу матеріяльну незалежність і охорону, але найважніша і на першому місці мусить все стояти Україна. Тому ми перше подумали про українське слово про українську газету, яка б це слово ширила по цілому світі, а тоді щойно побачили потребу відповідної організації. І так ми з'єднали ці дві інституції УНСоюз — це батько, а „Свобода" — мати, щоб вони були немов одна родина, яка гуртує біля себе ціле українське життя в Америці.

— І так воно, отче, сталося, аж до сьогоднішнього дня. Тому ніхто краще від вас не може дати порад і вказівок для цієї вже 31-ої з черги Конвенції та її делегатів.

— Я можу сказати хіба те саме, що і думав, коли взявся за видавання „Свободи", а згодом до заснування УНСоюзу. Тримайте їх сильно, бо це надбання, які ми з великим трудом і посвятою у важких, несприятливих умовинах здобули. Тепер, коли вам куди легше жити і працювати, не закидайте свого прив'язання до тих міцних підвалин українського поселення в Америці. Без української газети, яка в'яже невидимими нитками всіх українців по світі розкинених і без такої організації як УНСоюз, що допомагає, українська громада не може жити. Пам'ятайте, що українці і Україна потребують у ваші часи більше „Свободи" як ми, що їх закладали!

* * *

Протираємо очі і ось перед нашим вікном мчать як звичайно авта, поспішно переходять прохожі, великий вантажний віз виїжджає з подвір'я поштового будинку, а здалеку чути гудок пожежників.

Стукіт машинок наших друзів пера привертає нас до сьогоднішнього дня, але в думках все ще вчуваються слова о. Г. Грушки: — „Пам'ятайте, що у ваші часи Україна потребує більше „Свободи" як тоді, коли я починав її видавати".

НЕ ЦЯ НАЦІОНАЛЬНІСТЬ

Заголовок у статті Володимира Барагури („Свобода", числа 94, 95 і 96-те, з 20-го, 21-го і 22-го травня ц.р.) повинен бути: „Валійсько-українські історичні й мововбивчі паралелі та релігійно-культурні пов'язання". — Ред.